

geneeskundige zaken, die ons voor een deel bekend zijn, doch voor ons steeds groot belang houden. Dit komt te meer uit als men de inzichten van een zoo ervaren man met de zijne kan vergelijken. VAN DER HOEVEN geeft in zijn werk blijk van een groote belesenheid, van een degelijke kennis, die zich tot de laatste snuffjes uitstrekt. Zoo heeft men slechts het artikel te lezen, over „De ziekten der oude *Egyptenaren*”, waarin tot in bijzonderheden beschreven worden de verschillende soorten van het balsemen. Hij beschrijft uitvoerig hoe RUFFER microscopische praeparaten maakt van de gevonden mummies, waarvan de spieren, zenuwen en bloedvaten volkomen onveranderd zijn gebleven.

Het boek is ingedeeld in 25 hoofdstukken, waarvan de eerste persoonlijk zijn en handelen over jeugdherinneringen; hulpgeneesheer in het stedelijk ziekenhuis; herinneringen uit de practijk; de groentijd; consulten; consultatieve buitenpractijk; dankbare patienten; aanvragen om hulp; de coupé, de Victoria, de fiets, de auto. Dan komt een hoofdstuk over bakkers, kraamverpleegsters en pleegzusters; dan ziekenverpleging en wondbehandeling voorheen en thans; geneeskunde, voorheen en thans; heilkunde, voorheen en thans; de huisdokter; specialisten; neurasthenie; kwakzalverij; homoeopathie; over volksgeneeskunst; het beroepsgeheim van den geneesheer; het huwelijk tusschen bloedverwanten; de pharmacie, voorheen en thans; onze duinwaterleiding en tot slot: American memorial hospital for children te Reims.

Tot slot geeft collega THEEMAN een beschrijving van het tegenwoordige kinderziekenhuis in den Haag, dat als model kan dienen.

Men ziet, het boek geeft een zeldzame verscheidenheid. Elk hoofdstuk is goed verzorgd. Een docent zou m.i. uit dit boek als basis, zeker een jaar lang colleges kunnen geven. Ik zou dus elk der collegae, niet alleen de jongeren, (trouwens wat is jong? — massa's collegae van 50 tot 60 jaar — voelen zich niet oud, dus jong) dit boek in handen willen geven. Het is een werk, dat geschreven door iemand, die aan het eind van zijn geneeskundige loopbaan gekomen is, er wezen mag!

Als ik dan nog zeg, dat het voor een goed doel geschreven is, omdat alle baten komen aan het kinderziekenhuis, dan zal stellig een 2de druk noodig zijn.

P. A. DE WILDE.

Die Biologie der Person, Ein Handbuch der allgemeinen und besonderen Konstitutionslehre, herausgegeben von TH. BRUGSCH und F. H. LEWY. Lief. 10, 12, 14. URBAN und SCHWARZENBERG. Berlijn en Weenen 1928—1929. Prijs: 13, 14 en 13 mark.

Van dit belangwekkende en belangrijke handboek liggen alweer 3 afleveringen (No. 10, 12, 14) ter bespreking voor mij. Zij vormen het vervolg en het slot van deel IV, dat de sociologie der persoon omvat. Het is niet wel mogelijk den inhoud der elf opstellen dezer afleveringen afzonderlijk uitvoerig weer te geven, toch kan ik ook niet volstaan alleen met vermelding der opschriften en zal dus een zeer kort overzicht geven.

Aflevering 10. SCHULTE, sport en constitutie. Hier worden in enkele bladzijden een aantal psychologische factoren besproken, welke bij de gymnastiek- en sportbeoefening als sociaal verschijnsel beschouwd, van invloed zijn. Hoewel eenigszins fragmentarisch van bouw bevat dit opstel toch zeer vele rake opmerkingen. Zoo bijv. wordt er scherp geheld de psychotechnische onderzoekingen over de geschiktheid en het praestatievermogen in de sport.

MICHELS, invloed van het milieu op de persoon. Een uitvoerig afwisselend stuk, behandelend den materieelen (climatischen enz.) invloed op het lichaam en den onbestemden invloed op de psyche, uitgeoefend door de omgeving. Hieraan sluit ook aan de, in een biologisch handboek misschien even vreemd aandoende, maar in het sociologisch kader van het deel volkomen passende ontleding van eenige gevoelens en neigingen, zooals de vaderlandsliefde, daarnaast van eenige onsociale, het milieu wederstrevende neigingen en ten slotte van eenige bijzondere verhoudingswijzen tegenover het milieu (adaptatie, reislust). Een mozaiek literatuuropgaven van den uiteenloopendsten aard besluit dit zeer lezenswaardige en prettig leesbare opstel.

GIESE. De cosmische invloeden op de persoon. Een lang eenigszins zwaar stuk werk, niet overzichtelijk ingedeeld, maar wel volgestampt met gegevens, die voor een goed deel weinig bekend zijn en men zelden in groote getale bijeenverzameld vindt. Over het algemeen schijnen mij van de met zoo veel vlijt bijeengegaaarde feiten echter zeer vele slechts in zeer los verband met „cosmische” invloeden te staan. Zoo bijv. dat volgens SCHUYTEN het optimum van het concentratievermogen van (Antwerpsche) schoolkinderen van October tot Januari gevonden wordt en dat naar DURHEIM, de zomermaanden „voorkeurmaanden” voor het plegen van zelfmoord zijn.

Aflevering 12 en 14 Deze beide afleveringen bevatten een stuk van BARON over „Begaafdheid, opvoeding en begaafden keuze” Dit opstel houdt bijna uitsluitend rekening met Duitsche verhoudingen, maar is als zoodanig en ten deele juist daarom, belangwekkend. Het overvuld zijn der academische beroepen eischt het uitkiezen der begaafden, het terugdringen der middelmatigen en het uitwerpen der ongeschikten. De „rationalisering” van bedrijf, handel en nijverheid streeft naar bezuiniging van tijd en kosten door het toevertrouwen der bijzondere werkzaamheden aan de bijzonder daarvoor begaafden. Dat alles maakt dus noodig, allereerst dat men nauwkeurig vaststelt, wat begaafdheid eigenlijk is, hoe men begaafden herkennen en aankweken, en ten slotte hoe men ze uit de massa uitkiezen kan. Tal van methodes tot herkenning der begaafden (tot de physiognomistiek en de graphologie toe!) worden besproken. De nuchtere uitspraak van BINET: „L'intelligence d'un enfant se démontre et se prouve uniquement par ses manifestations intellectuelles” wordt wel aangehaald, maar heet „over het doel heen te schieten”. Beschaving en erfelijkheid, begaving en omgeving worden natuurlijk eveneens uitvoerig behandeld. Maar ten slotte loopt alles hierop uit, dat men vooral maar groote gezinnen moet kweken, want kinderrijke families zijn de broedplaatsen van begaafden en zelfs van „hoog”-begaafden. En dan nog zij herinnerd aan de eeuwige waarheid: spiritus flat ubi vult!

De rest der beide afleveringen wordt gevormd door zeven merkwaardige opstellen, behandelend het individu en de gemeenschap in de oude Voor-Indische samenleving (door BETTY HERMANN), in het oude en nieuwe Rusland (STERNBERG), in Japan (SEN NAGAI), in het Joodschevolk (RABINKOW) in het Catholicisme (BOPP), in het Protestantisme (FRABRICIUS) en in den Islam (SCHROEDER). Letterlijk alle problemen der menschelijke samenleving en alle denkbare verhoudingen van den enkeling tegenover de gemeenschap, worden in deze reeks opstellen aangevoerd. Godsdienst, wijsbegeerte, zedeleer, zondeleer, mystiek, elk om beurt wijzen den menschheid een plaats in de wereld en het individu een plaats in de samenleving aan. Maar bij elke menschengroep zijn de bepalende factoren en is de groepeeringsdaarvan naar vorm en wezen zeer verschillend. De zoo sterk uiteenlopende menschelijke maatschappijen, welke de zeven opstellen trachten te schetsen bieden den lezer een keur van stelsels, welke ook biologisch-anthropologisch belangrijk zijn, en waarvan ik de lezing gaarne kan aanbevelen.

G. VAN RIJNBERK.

AUGUSTE LUMIÈRE, *Le Cancer Maladie des Cicatrices*.
MASSON et Cie, 1929, 287 bldz. Prijs 18 Francs.

Reeds om den persoon van den schrijver, die, als physico-chemicus van naam, een evolutie doormaakte van bioloog tot kankeronderzoeker, wekt dit boek onze belangstelling. Het heeft daarop te meer recht, daar de schrijver, betrekkelijk vrijstaand tegenover de gevestigde kankertheorieën, door jarenlange ernstige studie en aandachtige beschouwing van talloze gevallen in het centrum van kankerbestrijding te Lyon tot zijn opvattingen is gekomen,

Toch laat de lezing van het boekje eenigszins onbevredigd. Wanneer ik naar de reden zoek, geloof ik, dat dit ligt aan de samenkoppeling van twee, niet tot een geheel geworden gedeelte: de korte uiteenzetting van een persoonlijke theorie, en een overzicht van het geheele kankervraagstuk. Hoewel in dit laatste enkele hoofdstukken bijna geheel besteed worden aan de resultaten van schrijvers eigen onderzoek, draagt dit gedeelte toch in hoofdzaak het karakter van een literatuurstudie. De kankeronderzoeker zal daardoor uit dit laatste viervijfde deel van het boek nauwelijks iets nieuws kunnen leeren, terwijl hij de bespreking van het eerste gedeelte, de eigen theorie behandelende, gaarne wat uitvoeriger zou hebben gewenscht. In dit gedeelte verklaart de schrijver eerst, waarom hij een indeeling der nieuwvormingen op pathogenetischen grondslag noodig acht. Daarna wordt de, in het bijzonder voor de afdeeling der epitheliomen geldende cicatricieele theorie ontwikkeld. Er zouden vier voorwaarden zijn waaraan voldaan moet worden, wil een kanker uitbreken. Er moet een litteken zijn, dat zich langzaam gevormd heeft. Dit moet oud zijn geworden. Dit moet door een secundair letsel worden getroffen. En het individu moet in een daartoe geschikten humoralen toestand verkeerren.

Hoewel enkele van schrijvers denkbeelden voor referent veel aantrekkelijks hebben en met eigen inzicht overeenstemmen, heeft hij